

PAULIINA RAENTO: Tiedontuotannon järjestäminen olisi vastuullista

Matti Hokkanen kysyy hyviä kysymyksiä suomalaisten rahapelimonopolioiden fuusion motiiveista, vaikutuksista ja vastuullisuudesta. Vastauksia on vaikea antaa ja vaikutuksia punnita, koska näyttöä on vähän, keskustelu käydään kabineteissa ja muutoksen seuranta ja arviointi ovat järjestämättä.

Tilanteen korjaaminen auttaisi vastuullisuuden osoittamisessa. Kuluttajia on hankalaa suojella, rikollisuutta ehkäistä ja ongelmia hoitaa ilman kattavaa, riippumatonta tietoa tilanteesta ja toimintaympäristöstä. Sitä tarvitaan myös sääntelyn perustelemisessa, vaikutusten arvioinnissa ja korjausliikkeiden tarpeen tunnistamisessa.

Kansainvälisen vertailun sijasta kannattaa perehtyä paremmin siihen, mitä kotikentällä tapahtuu. Väestökyselyiden numeroita koskevasta todistelusta olisi aika edetä uusiin kriittisiin kysymyksiin ja syvällisiin laadullisiin analyyseihin. Tämä helpottaisi varautumista siihen, mitä muutoksista voi seurata.

Esimerkistä käy Hokkasen mainitsema kasvu. Joissakin kehittyneissä maissa väestökyselyt osoittavat, että pelaavan väestön osuus tosiaan laskee. Vähemmällä huomiolla on jäänyt havainto, ettei tämä välttämättä vähennä pelaajien määrää, mikäli väestö kasvaa. Asian merkitys korostuu, jos maahanmuuttajat saapuvat täysin uuteen rahapeliympäristöön ja ovat kokeneet jotain, joka altistaa riskikäyttäytymiselle.

Kasvu syntyy Euroopan ulkopuolella, mutta täällä kehitys eriytyy maittain, väestöryhmittäin ja alueittain. Suomessa lujitetaan monopolia, kun muu Eurooppa porskuttaa toiseen suuntaan. Maahanmuuttajat keskittyvät suurimpiin kaupunkeihin ja niissä tiettyihin kaupunginosiin. Suomessa ainakin aasialaisten ja afrikkalaisten suhde rahapelaamiseen poikkeaa kantaväestöstä (Crentsil & Jouhki 2012). Epäselvää on, mitä tästä voi seurata ja mitä sitten tehdään. Kuluttajakäyttäytymisen, vastuullisuuden ja riskien arviointiin tarvittaisiin tietoa vaikkapa RAY:n pelikoneiden sijoittelusta suhteessa demografiaan.

Kirjoittaja aloitti rahapelaamisen tutkimisen Yhdysvalloissa 1990-luvun puolivälissä. Sitten hän on työskennellyt muun muassa RAY:n, Veikkauksen ja Fintoton perustaman Pelitoiminnan tutkimusäätiön tutkimusjohtajana (2008–2013).

Ilman nykyistä laajempaa kriittistä uteliaisuutta tyydytään mairittelemaan jo tehtyjä päätöksiä. ”Mutu” muuttuu viralliseksi totuudeksi eikä eroteta sitä, miten asiat ovat ja miten niiden haluttaisiin olevan.

Yksi esimerkki Suomessa on usko siihen, että rahapelien kulutus seuraa tarjontaa samoin kuin viinanjuonti. Kansainvälinen tutkimusnäyttö on kuitenkin ristiriitaista. Toinen esimerkki ovat rahapelaamiselle asetetut ikäraajat, joita pidetään toimivina ja joita on arvioitu tätä näkemystä vahvistaen. Mahdolliset kielteiset vaikutukset on sivuutettu. Arjen havaintojen perusteella niihin voivat lukeutua yksilöiden uudenlaiset ylilyönnit ja lainkuuliaisuuden rapautuminen yhteiskunnassa.

Ruotsissa on alettu kysyä, miksei ongelmien hoitoon suunnatun rahamäärän kasvattaminen laske ongelmia vastaavasti (Binde 2014).

Kokonaisuuden hallitsemiseksi tutkimusta olisi laajennettava haitoista ja ongelmista kohti päätöksenteon, yhteiskuntavastuun ja globaalien toimintaympäristön muutoksen mekanismien ja vaikutusten tutkimista. Erityisesti tarvittaisiin nokkelia oikeusoppineita, kulutustutkijoita, valtio- ja taloustieteilijöitä sekä tutkimuksen asiantuntevaa johtamista – ja rahapelikentän toimijoiden tiedontarpeiden tasapuolista huomiointia.

Puutteita korostaa se, ettei media kykene täyttämään tehtäväänsä rahapelivallan vahtikoirana. Vaativan aiheen hallintaa hankaloittavat Suomen salaileva ja saneleva hallintokulttuuri sekä hyvien veljien vastavuoroisuusverkostot. Ministeriön tai peliyhtiön laatiman tiedotteen toistaminen tai yksilön ongelmien skandalisointi keventää myös toimituksen ankarien tuotantoehtojen painetta.

Kesäkuussa rahapelitutkimuksen ykköskongressissa Las Vegasissa kävi ilmi, että suomalaisen sääntelyn ja sen tutkimuksen kehitys kiinnostavat alan kansainvälisessä ytimessä. Uusi tieto voi siis johtaa edullisiin sivuseurauksiin, esimerkiksi maailmanmaineeseen yhteiskuntavastuun sisältöjen ja post-nokialaisten tutkimusalojen rohkeana kehittäjänä.

KIRJALLISUUS

- Binde, Per: Gambling in Sweden: The cultural and socio-political context. *Addiction* 109 (2014), 193–198.
- Crentsil, Perpetual & Jouhki, Jukka: Maahanmuuttajien rahapelaamisen ja nettipokerin etnografiaa. S. 196–210. Teoksessa Raento, Pauliina (toim.): *Rahapelaaminen Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus, 2012.